

Nacka tingsrätt

Mark- och miljödomstolen, avdelning 4

YTTRANDE

Mål nr M 598-17, Stockholms läns landsting, Förvaltning för utbyggd tunnelbana, angående tillstånd till bortledning av grundvatten med anledning av anläggande och drift av tunnelbana från Odenplan till Arenastaden m.m.

Stockholms läns landsting, Förvaltning för utbyggd tunnelbana ("SLL") åberopar domstolens föreläggande den 4 maj 2018 varigenom SLL beretts tillfälle att yttra sig över inkomna synpunkter och ersättningsyrkanden. SLL yttrar sig över aktbilaga 344, 506, 508, 523-528 samt 530-562, enligt följande.

A. Bemötande av inkomna synpunkter

A.1 Länsstyrelsen i Stockholm

A.1.1 Villkor om kontrollprogram för grundvatten

Länsstyrelsen i Stockholm ("Länsstyrelsen") har i yttrande (aktbilaga 523) kommenterat det diskussionsunderlag avseende villkor som mark- och miljödomstolen presenterade vid huvudförhandlingen i februari 2018. Länsstyrelsen har därvid tillstyrkt domstolens förslag förutom beträffande punkterna 3.2 och 3.5. Länsstyrelsen motsätter sig även ett avsänkningsvillkor enligt punkterna P1 och D3 i domstolens diskussionsunderlag.

SLL gjorde under huvudförhandlingen vissa anpassningar i sina villkorsförslag med hänsyn till mark- och miljödomstolens diskussionsunderlag och de synpunkter som därefter framfördes av olika parter. SLL uppfattade att Länsstyrelsen inte hade något att erinra mot SLL:s justerade villkor 3 (s. 13 i huvudförhandlingsprotokollet). SLL vidhåller sitt förslag till villkor 3 i enlighet med aktbilaga 470, vilket även reflekterar de kommentarer till punkten 3.2 i mark- och miljödomstolens diskussionsunderlag som Länsstyrelsen nu har framfört i sitt yttrande.

Länsstyrelsen har i aktbilaga 523 även kommenterat punkten 3.5 i mark- och miljödomstolens diskussionsunderlag och därvid angett att möjligheten att hänskjuta frågor om kontrollprogrammet till mark- och miljödomstolen bör utvidgas utöver vad som anges i diskussionsunderlaget.

SLL motsätter sig, vilket även framfördes på huvudförhandlingen, ett villkor som anger att frågor om kontrollprogrammet får hänskjutas till mark- och miljödomstolen för avgörande. SLL anser att utgångspunkten måste vara att SLL som verksamhetsutövare bär ansvaret för den sökta verksamheten och noterar att Länsstyrelsen i sitt yttrande också ger uttryck för detta. Oaktat skyldigheten enligt SLL:s villkorsförslag att samråda med de angivna parterna inför framtagande och uppdatering av kontrollprogram, är det SLL som ytterst svarar för det färdiga kontrollprogrammet även om synpunkter som framkommer vid samrådet beaktas. Om det vid varje oenighet ska finnas möjlighet att hänskjuta en fråga till mark- och miljödomstolen riskerar detta att bli ett icke påkallat påtryckningsmedel och föranleda onödiga förseningar. Ett stillestånd i projektet medan mark- och miljödomstolens beslut i frågan avvaktas riskerar att medföra mycket stora kostnader.

Därutöver har Länsstyrelsen inom ramen för tillsynen möjlighet att förelägga SLL att vidta försiktighetsåtgärder för uppfyllandet av villkoren om enighet inte skulle råda. SLL:s erfarenhet är även att Länsstyrelsen har en omfattande kunskap och erfarenhet vad gäller tillsyn över grundvattenbortledning vid infrastrukturprojekt i Stockholmsområdet. SLL anser sammanfattningsvis att ett sådant villkor varken är nödvändigt eller rimligt.

A.1.2 Infiltration

Länsstyrelsen har i yttrande (aktbilaga 540), med hänvisning till aktbilaga 510 (PM Infiltrationstest), anfört att SLL bör förtydliga sitt resonemang avseende vad som krävs för att en infiltrationsbrunn fungerar väl som skyddsåtgärd.

SLL anför att kriterierna för att en infiltrationsbrunn fungerar väl som skyddsåtgärd är att brunnen är etablerad i det grundvattenmagasin där känsliga objekt finns, samt att erforderlig mängd vatten går ner i brunnen. Om dessa två kriterier är uppfyllda kommer eventuella nivåsenkningar att effektivt kunna motverkas.

När det gäller området i södra Hagalund är grundvattensituationen väl känd efter utförda test och det finns två brunnar inom magasinet där det går ner stora mängder vatten. Utfört infiltrationstest på västra sidan om spåren i Hagalund visar att det finns ett sammanhängande

grundvattenmagasin som sträcker sig till andra sidan av spåren. Testet visar alltså att det inte finns några avgränsningar i magasinet som gör att grundvattnet är uppdelat i mindre delar. Infiltration kommer därmed att fungera som skyddsåtgärd. För att undvika att det blir för höga nivåer i vissa delar av magasinet, som kan orsaka att vatten rinner ut på markytan, behöver infiltration utföras på båda sidor om spåren. Att det inte var en lika tydlig effekt på grundvattennivåerna i det andra testet, som utfördes på östra sidan om spåren, ändrar inte på slutsatserna rörande detta. Sannolikt beror den mindre grundvattenhöjningen på att infiltrationen utfördes under en kortare period och att nivån redan var påverkad av andra förhållanden.

A.2 Solna Stad, miljö- och hälsoskyddsnämnden

SLL noterar att miljö- och hälsoskyddsnämnden (aktbilaga 531) anser att villkor om tillfällig vistelse inte behöver omfatta vårdlokaler. SLL vidhåller sitt villkorsförslag avseende buller.

SLL åtog sig vid huvudförhandlingen att erbjuda tillfällig vistelse även med hänsyn till bullervärden utomhus vid fasad avseende de tre förskolorna Klöver, Juvelen och Montessoriförskolan i Hagalund (fullständigt namn är Solna Enskilda Montessoriskola). Åtagandet vidhålls.

När det gäller frågan om vilka riktvärden som ska accepteras för projektet vill SLL återigen poängtera att lägre riktvärden innebär att högre krav ställs på SLL att tillhandahålla tillfälligt boende eller tillfällig vistelse. Detta medför påtagligt högre kostnader och ökad administrativ börda för SLL, vilket inte endast är förknippat med administrationen kring erbjudandet utan även med det faktum att SLL måste budgetera för, och faktiskt hålla tillgängligt, ersättningslokaler för samtliga som erbjuds. Såsom SLL har framhållit och även visat genom sin redogörelse för erfarenheter från Citybanan, motiveras sådan ökad kostnad och administration inte av någon motsvarande miljönytta.

SLL vidhåller också att det inte bör föreskrivas något krav på samråd med tillsynsmyndigheten inför arbeten som medför överskridande av riktvärden för stomljud under helgfri måndag-fredag kl. 07:00-22:00. I enlighet med SLL:s villkorsförslag bör sådana överskridanden få ske under förutsättning att övriga krav som uppställs i villkorsförslaget efterlevs, bland annat SLL:s skyldighet att erbjuda tillfälligt boende eller tillfällig vistelse vid överskridande av riktvärdena samt att vidta de ytterligare förberedelsearbeten, försiktighetsmått och åtgärder som följer av åtgärdsplanen för buller och stomljud. SLL anser inte att ett samråd därutöver kommer att fylla någon reell funktion, eftersom stomljud inte går att begränsa med skyddsåtgärder. SLL har dock

ingenting emot att informera tillsynsmyndigheten om de överskridanden som sker för att förmedla den samlade bild som nämnden önskar.

A.3 Trafikverket

Trafikverket (aktbilaga 535) anför att det måste finnas en åtgärdsplan för att t.ex. hantera en situation under byggskedet där det kan uppkomma ett mycket stort läckage på en kort sträcka. Det kan då behövas åtgärder utöver infiltration såsom kompletterande tätning, värdering av tätningsmetoder, tullgränser och tillfälliga stopp i drivningen. Ett kontrollprogram är inte tillräckligt om en extraordinär situation uppkommer.

SLL anser att efterfrågad åtgärdsplan täcks av det kontrollprogram för grundvatten som tagits fram. De krav på åtgärder som kontrollprogrammet föreskriver kommer att föras över till entreprenörer för byggarbetena.

Trafikverket anför vidare att det saknas indikationer på ojämna sättningar i spårområdet inom fluensområdet för SLL:s ansökta verksamhet. Spårriktning sker inte oftare i detta område än på andra områden. Trafikverket anför att verket gärna tar del av de resultat av mätningar avseende pågående sättningar som hänvisas till.

SLL delar gärna med sig av mätresultat rörande sättningar och avser att ta en underhandskontakt direkt med Trafikverket om detta.

Trafikverket anför att SLL har visat att det är möjligt att infiltrera. Trafikverket instämmer i SLL:s slutsats att infiltration bör ske på båda sidor om järnvägsområdet (Norra begravningsplatsen, norra sänkan). Slutligen menar Trafikverket att lägen för och antal brunnar behöver utredas vidare och att infiltrationsanläggningarna ska vara i drift och funktionstestade innan grundvattenbortledning får påbörjas.

SLL noterar att Trafikverket anser det visat att det är möjligt att infiltrera. Enligt SLL:s villkorsförslag 4 ska infiltrationsanläggningar utformas och deras funktion säkerställas innan grundvattenbortledning får påbörjas från berört grundvattenmagasin.

A.4 Folksam

Bolagen inom Folksam-koncernen (aktbilaga 538) vidhåller tidigare framförd begäran om att infiltrationsanläggningen som låg i det under grundvattenmagasinet invid fastigheten Snöklockan 6 ska återinstalleras.

SLL hänvisar till sitt yttrande daterat den 19 april 2018, avsnitt B.

A.5 Sverker Torell

Sverker Torell har inkommit med rättelser (aktbilaga 542) avseende sina tidigare ingivna yttranden samt kommentar till SLL:s yttrande daterat den 5 april 2018.

Sverker Torell anför att SLL i sitt yttrande till domstolen hänvisat till vad SLL sagt under huvudförhandlingen avseende Vasalundsparken. Sverker Torell anför vidare att två etableringsytor planeras med aktiviteter som beräknas pågå under hela eller större delen av byggtiden. Sverker Torell har även vänt sig emot att parken i framtiden eventuellt planeras för bostadsbebyggelse och har framfört synpunkter på att SLL informerat om att parken efter byggtiden planeras att återställas.

Sverker Torells synpunkter har besvarats, dels vid huvudförhandlingen, dels genom SLL:s yttrande den 5 april 2018. SLL hänvisar till de svar som tidigare lämnats. SLL får återigen framhålla att Sverker Torells synpunkter är av politisk karaktär, vilka inte behandlas inom ramen för den nu aktuella miljöprövningen. Tunnelbaneutbyggnaden är en del av den s.k. Stockholmsöverenskommelsen, som initierats av regeringen, och som är ett politiskt instrument genom vilket den planerade utbyggnaden med den aktuella sträckningen bestämts.

Lokaliseringen har inom ramen för SLL:s mandat varit föremål för utredningar. SLL hänvisar till ansökan avsnitt 7.2.5 och miljökonsekvensbeskrivningen avsnitt 5.2. där lokaliseringsutredningen beskrivs. Vasalundsparkens eventuella ianspråktagande genom framtida bostadsbebyggelse ligger utanför ramen för mark- och miljödomstolens prövning i det nu aktuella målet.

A.6 Vasakronan

Bolagen inom Vasakronan-koncernen (aktbilaga 546-547) är positiva till att SLL avser komplettera kontrollprogrammet för grundvatten med lämpliga placeringar av observations- och kontrollpunkter. Vasakronan har därför låtit Geosigma ta fram ett förslag på var dessa kan placeras.

SLL har tagit del av Geosigmas förslag och är positiv till att fortsätta dialogen med Vasakronan inom ramen för framtagande av kontrollprogrammet.

A.7 Preem AB

Preem AB (aktbilaga 550) ser positivt på att SLL inte har någon erinran mot Preems önskemål om installation av kontrollpunkter för det övre grundvattenmagasinet samt observationspunkter för sättningsskador på anläggningarna på fastigheten. Att även risk avseende spridning av föroreningar kommer att ingå i kontrollprogrammet ser Preem som mycket positivt. Preem vidhåller sitt yrkande om att miljöteknisk undersökning och byggnadsteknisk utredning ska genomföras på Preems fastighet.

SLL hänvisar till vad som tidigare anförts avseende frågan om miljöteknisk undersökning och byggnadsteknisk utredning på Preems fastighet. SLL motsätter sig att genomföra sådana undersökningar, men som SLL tidigare framhållit kommer frågor om risken för spridning av föroreningar att ingå i kontrollprogrammet.

A.8 Skandia Bostäder AB

Skandia Bostäder AB (aktbilaga 551) anför att anläggningsarbetet bör anpassas så att störande arbeten framförallt förläggs till dagtid. Skandia Bostäder AB gör, som det får förstås, gällande att de bulleralstrande arbetena bör förläggas dagtid och menar att om högre bullervärden i undantagsfall kan accepteras efter godkännande från tillsynsmyndigheten bör verksamheten kunna bedrivas på ett ändamålsenligt sätt.

SLL vidhåller i fråga om buller vad som anförts ovan och tidigare samt sitt villkorsförslag.

B. Inkomna yrkanden om ersättning för rättegångskostnader

SLL har tagit del av inkomna yrkanden om ersättning för rättegångskostnader. SLL överlåter till mark- och miljödomstolen att bedöma skäligheten av samtliga yrkade belopp, med följande kommentarer.

SLL anser att vissa av ersättningsanspråken (bl.a. från Jernhusenbolagen, Folksam och Fastighets AB Gelben) framstår som höga.

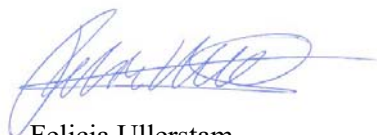
SLL ifrågasätter att moms är en ersättningsgill rättegångskostnad för Rodamco Solna Centrum AB (aktbilaga 544).

När det gäller Vasakronans ersättningsanspråk (aktbilaga 560 och 562) anser SLL att ersättning inte ska utgå avseende ersättning till konsult för framtagande av förslag på placering

av observations- och kontrollpunkter. SLL anser att detta arbete går utöver vad som kan anses skäligen påkallat för att Vasakronan ska kunna tillvarata sin rätt i målet, då det rör på eget initiativ framtagna förslag på placeringar av observations- och kontrollpunkter.

Stockholm, den 9 maj 2018

Felicia Ullerstam
(enligt fullmakt)

Philip Herrström
(enligt fullmakt)